

Aleksandra MAZUREK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0003-0418-0726

Maja WIDZIŃSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0002-2883-5961

Reakcja Unii Europejskiej i NATO na agresję rosyjską w Ukrainie

Streszczenie: 24 lutego 2022 roku Rosja zaatakowała Ukrainę. Niesprowokowana, nieuzasadniona inwazja jest przejawem zagrożenia bezpieczeństwa, które zburzyło pokój w Europie i na świecie. Społeczność międzynarodowa potępiła ten haniebnny akt w tym dwie organizacje międzynarodowe NATO i Unia Europejska. Pierwsza podejmująca działania zapobiegające rozprzestrzenianiu się konfliktu i druga promująca współpracę i jedność. NATO i UE wykazały się jednością i determinacją w swojej postawie względem ataku Rosji na Ukrainę. Celem pracy jest analiza reakcji Unii i NATO na wybuch wojny w Ukrainie. W ramach realizacji celu postawiono następujące pytania badawcze: Jakie decyzje i działania podjęła Unia Europejska w kontekście wybuchu wojny w Ukrainie? Jakie decyzje i działania podjęło NATO w kontekście wybuchu wojny w Ukrainie? Czy kroki podjęte przez obie organizacje były skuteczne? Aby zrealizować cel badawczy wykorzystane zostaną następujące metody badawcze: analiza instytucjonalno-prawna (przy badaniu aktów prawnych wydawanych przez NATO i UE w ramach działań podejmowanych w aspekcie wojny w Ukrainie) metoda decyzyjna (badanie procesu decyzyjnego), metoda komparatystyczna (zestawienie i porównanie rezultatów decyzji i działań tych dwóch organizacji). Artykuł podzielono na podrozdziały. Pierwszy opisuje historię konfliktu między Rosją a Ukrainą od 2013 roku, kiedy Ukraina dostała szansę zacieśnienia współpracy z Unią Europejską. W drugim podrozdziale poruszono kwestię reakcji UE, która skupiała się w nakładaniu sankcji i pomocy humanitarnej. Trzeci podrozdział poświęcono działaniom NATO w kontekście wybuchu wojny w Ukrainie. Poruszono również wątek prognostyczny dalszych działań organizacji. W rozważaniach wykorzystano literaturę naukową, komunikaty prasowe oraz artykuły publicystyczne. UE podejmuje liczniejsze działania, co podyktowane jest specyfiką organizacji. Przez dalszą ekspansję armii rosyjskiej, mimo podjętych przez NATO i UE kroków, pojawia się obawa o spadek zaufania społecznego do tych organizacji.

Słowa kluczowe: Ukraina, wojna, NATO, Unia Europejska, sankcje, wsparcie

Wstęp

24 lutego 2022 r. miała miejsce niesprowokowana, niczym nieuzasadniona inwazja Rosji na Ukrainę. Tym samym, Rosja zaburzyła stabilizację w Europie, tworząc zagrożenie dla bezpieczeństwa politycznego i militarnego państw europejskich. W Ukrainie, armia rosyjska dopuściła się zbrodni wojennych. Atakowała cywilne budynki mieszkalne, najeżdżący masowo mordowali Ukraińców, w tym dzieci. Setki z nich zostało również przymusowo deportowanych w głąb Rosji. Szpitale, infrastruktura, skarby kultury, domy prywatne i ośrodki przemysłowe były niszczone i płądrowane. Swoimi działaniami Rosja naruszyła Memorandum budapesztańskie (porozumienie, w którym USA, Wielka Brytania i Rosja zobowiązują się respektować suwerenność i nienaruszalność granic Ukrainy. Ukraina natomiast zobowiązała się przekazać Rosji broń nuklearną) i wiele innych norm prawa międzynarodowego, w tym także normy *ius cogens*. Państwa członkowskie ONZ głosowały za potępieniem agresji. 141 państw potępiło działania W. Putina (w tym Polska), 5 państw nie wyraziło negatywnego zdania na temat rozpoczętej wojny (Rosja, Białoruś, Korea Północna, Erytrea i Syria). Należy zauważyć, że 35 państw nie zajęło żadnego stanowiska, w tym 12 państw było nieobecnych podczas głosowania (Aljazeera, *UN resolution against Ukraine invasion: Full text*). Swoje stanowisko w tej sprawie wyraziły nie tylko państwa, ale i organizacje międzynarodowe, w tym Unia Europejska oraz NATO, które negatywnie ustosunkowały się do rosyjskich działań. Celem pracy jest dogłębna analiza reakcji wyżej wymienionych organizacji na rosyjską agresję w Ukrainie. Badaniu poddano okres od dnia rozpoczęcia inwazji, do końca marca 2022 roku. Ze względu na dynamikę i aktualność podejmowanej tematyki, literatura przedmiotu nie jest jeszcze w tym zakresie wyczerpująca. Istnieje zatem w nauce pewna przestrzeń, warta wypełnienia, czego próbę stanowi niniejszy artykuł. Przy jego realizacji postawiono następujące pytania badawcze: Jakie decyzje i działania podjęła Unia Europejska w kontekście wybuchu wojny w Ukrainie? Jakie decyzje i działania podjęło NATO w kontekście wybuchu wojny w Ukrainie? Czy kroki podjęte przez obie organizacje były skuteczne? W poszukiwaniu odpowiedzi na wyżej wymienione, przeprowadzono badania, w których posłużono się: analizą instytucjonalno-prawną, analizą treści, metodą decyzyjną i komparatystyczną. Dynamiczna sytuacja i obawa o utrzymanie stabilizacji w Europie sprawia, że koniecznym jest uwzględnienie kontekstu prognostycznego. Zgłębiane tematy dotyczące rosyjskiej agresji,

umożliwią dostrzeżenie pomocy zapewnionej przez organizacje międzynarodowe dla społeczności ukraińskiej, a także niewątpliwy upadek pozycji Rosji na arenie międzynarodowej. Zwłaszcza, że agresor stosując prowokacje, manipulacje, blef, kamuflaż czy fałszywe komunikaty, stara się destabilizować swoje społeczeństwo, łącząc te działania z budowaniem negatywnego wizerunku obiektu atakowanego oraz organizacji międzynarodowych, dodatkowo stymulując napięcia w relacjach między kilkoma podmiotami polityki zagranicznej (Marek, 2020, s. 113).

Zarys historyczny wydarzeń

Aby przejść do wątków związanych *stricto* z agresją militarną, należy przeanalizować stan napięcia między Rosją a Ukrainą, cofając się o kilka lat. Ze względu na to, że oba kraje wchodziły wcześniej w skład ZSRR, po jego rozpadzie stosunki między nimi były napięte. Sytuacja uległa widocznemu pogorszeniu w 2013 roku, kiedy Ukraina otrzymała możliwość podpisania umowy stowarzyszeniowej i porozumienia o pogłębionej strefie wolnego handlu z Unią Europejską. Dla Ukrainy oznaczało to wtedy zacieśnienie współpracy z UE, a oddalenie się od Federacji Rosyjskiej. Ówczesny prezydent Wiktor Janukowycz wycofał się z zamiaru podpisania umowy. Jako przyczynę tej nagłej decyzji upatruje się prawdopodobny nacisk strony rosyjskiej. Sytuacja ta zapoczątkowała protesty i manifestacje ludności ukraińskiej, które w historii zapisały się jako Euromajdan. W lutym 2014 roku przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy zablokował zmiany dotyczące tamtejszej ustawy zasadniczej, tym samym nie dopuszczając do wprowadzenia systemu parlamentarno-prezydenckiego, który w znaczącym stopniu ograniczyłby władzę ówczesnego prezydenta (powrót założeń konstytucji z 2004 roku). Protesty, które w obliczu tego wydarzenia przybrały na sile, zostały brutalnie stłumione. W sprawę zaczęły ingerować rządy innych państw (Polska, Niemcy, Francja) oraz UE. Wzrastająca frustracja społeczna oraz presja wywierana przez inne państwa, zmusiły W. Janukowycza do zgody na rozwiązania z 2004 roku. Pozbawiony znacznej części wpływów prezydent uciekł z kraju. Po ucieczce Janukowycza wzrosła frustracja społeczna. Na Krym zaczęły napływać rosyjskie siły militarne. Działaczy z Majdanu uznano za niebezpiecznych. Rozszerzenie się rosyjskich wpływów na terenie Donbasu, doprowadziło w kwietniu 2014 roku do powstania niezależnych Republik Ludowych w Doniecku i Ługańsku (Stwarz, 2022).

Reakcja Unii Europejskiej na wojnę w Ukrainie

W cieniu opisanych wydarzeń prezydentem został Wołodymyr Zełeński (2019 r.), który usiłował podjąć dialog z władzami Rosji, w celu uspokojenia sytuacji na wschodzie państwa. W. Putin nie był skłonny do rozmów. Przeciwnie, na początku 2021 roku, przy granicy z Ukrainą, Rosja rozpoczęła koncentrację swoich wojsk. Wpływ bloku zachodniego doprowadził do wycofania sił rosyjskich, a sam prezydent Rosji usprawiedliwił podjęte działania wyłącznie jako ćwiczenia. Relacje Rosja–Ukraina stawały się coraz bardziej napięte. Nierozwiązany konflikt na wschodniej granicy, spotęgowały działania prezydenta Ukrainy, zmierzające do przyłączenia państwa do NATO. Istotnym było otrzymanie przyzwolenia od Sojuszu Północnoatlantyckiego, by Ukraina w przyszłości została pełnoprawnym członkiem Paktu. W obawie przed wizją członka NATO tuż za swoją granicą, w listopadzie W. Putin ponowił koncentrację sił. „Zdaniem gen. Rusłana Chomczaka, w kwietniu na granicy tych dwóch państw znajdowało się już 28 grup batalionowych potencjalnego agresora. W drodze ku granicy miało znajdować się następnych 25. Część ze zmobilizowanych osadzono następnie w bazie pod Woroneżem, wzmocniono także infrastrukturę wojskową. Pojawiła się realna możliwość tego, że konflikt eskaluje w otwartą wojnę” (Klimecki, 2021, s. 179). Po tygodniach napięć na granicy rosyjsko-ukraińskiej, 21 lutego 2022 roku, prezydent Rosji uznał obszary w obwodach donieckim i ługańskim za niepodległe i wysłał tam swoje wojska. 24 lutego 2022 roku w godzinach porannych pierwsze czołgi Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej wjechały do obwodu donieckiego, rozpoczynając tym samym pełnoskalową inwazję na terytorium Ukrainy. Na sytuację nie pozostały obojętne podmioty międzynarodowe. Ze względu na fakt, że obie strony konfliktu nie są członkami UE, organizacja może jedynie podjąć działania, zamierzające do ochrony swoich państw członkowskich oraz przeciwdziałania dalszej ekspansji agresora. W przeddzień militarnego ataku, UE odpowiedziała na decyzję Rosji za uznanie, za niezależne obu wspomnianych obwodów, przyjmując pierwszy pakiet sankcji. Głos w tej sprawie zabrał Josep Borrell, Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej do spraw zagranicznych i bezpieczeństwa: „Decyzje takie są bezprawne i nieakceptowalne. Naruszają one prawo międzynarodowe, integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy oraz zobowiązania międzynarodowe Rosji, a także powodują dalszą eskalację kryzysu” (Rada UE, Komunikat prasowy 23 lutego 2022). UE wezwała Rosję do wycofania wojsk z terenów przy-

granicznych oraz podtrzymania zobowiązań i zastosowania się do prawa międzynarodowego. Jednocześnie organizacja apelowała do pozostałych podmiotów międzynarodowych, aby nie naśladować bezprawnego uznania obszarów niekontrolowanych za niezależne.

Moment inwazji wywołał natychmiastowe poruszenie w strukturach UE. Jeszcze tego samego dnia (24.02) zwołano nadzwyczajny szczyt Rady Europejskiej. Efektem dwudniowego posiedzenia było oficjalne potępienie agresji Rosji oraz wezwanie jej do zaprzestania niepożądanych działań; cyberataków, szerszenia dezinformacji, wycofania wojsk i sprzętu militarnego z terenów Ukrainy. Podczas posiedzenia Rady przemówienie wygłosił, obecny w formie połączenia internetowego, prezydent Ukrainy W. Zelenski. Postulował w nim o przyjęcie surowych sankcji wobec agresora. Uwzględniając apel prezydenta, Unia rozpoczęła proces nakładania sankcji.

Sankcje zostały nałożone przez Radę UE w dniach 23 lutego, 25 lutego, 28 lutego oraz 15 marca 2022 roku. Przyjęte ustalenia w oficjalnej formie opublikowano w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Obejmowały one kilka sektorów. Przywołane restrykcje nie są pełnym katalogiem sankcji, jakimi została ukarana Rosja, a jedynie wybiórczymi przykładami. Niektóre z zastosowanych sankcji dla sektora finansowego to: ograniczenie Rosji dostępu do europejskich rynków finansowych i usług kapitałowych, odcięcie dostępu Rosji do najważniejszych rynków kapitałowych, ograniczenie napływu środków finansowych z Rosji do UE, wykluczenie siedmiu rosyjskich banków z systemu SWIFT, zakaz dokonywania transakcji z rosyjskim Bankiem Centralnym. Sektor finansowy był jednym z pierwszych, w który Unia wymierzyła sankcje. Stało się to zaledwie jeden dzień po eskalacji (Official Journal of the European Union, L 042I).

Niektóre sankcje nałożone później na sektor energetyczny to: zakaz sprzedaży, eksportu, dostaw do Rosji określonych towarów i technologii umożliwiających rafinację ropy naftowej, zakaz inwestycji w sektor energetyczny Rosji. Sankcje nałożone na sektor transportu: wprowadzenie zakazu eksportu technologii i towarów do przemysłu lotniczego i kosmicznego, zamknięcie przestrzeni lotniczej UE dla wszystkich rosyjskich samolotów, zakaz eksportu towarów luksusowych do Rosji, zakaz importu do UE stali i żelaza. Ostatnim sektorem, na który nałożone zostały sankcje to sektor technologiczny: nałożono ograniczenia względem eksportu towarów i technologii podwójnego zastosowania oraz takich, które mogą pomóc w rozwoju sektora obrony i bezpieczeństwa Rosji (Rada

Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Sankcje UE wobec Rosji w sprawie Ukrainy od 2014 r.*).

Rosyjska agresja wywołała utrudnienia gospodarcze w Europie. Ceny produktów takich jak: nawozy lub paliwo wzrosły w rekordowym tempie. Rosja była jednym z kluczowych eksporterów paliw kopalnych na teren Unii Europejskiej, a po wybuchu wojny zawiesiła dostarczanie gazu do niektórych państw członkowskich. Decyzją przywódców UE było zredukowanie zależności państw członkowskich od rosyjskich paliw kopalnych. Głównymi założeniami jest, aby: „zapewnić dostępność do gazu i paliw kopalnych, a jednocześnie zminimalizować uzależnienie na te surowce, wspomóc gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa w obliczu nadchodzących podwyżek cen, jak najszybsze przejście na źródła energii odnawialnej” (Rada Unii Europejskiej, Komunikat prasowy z dnia 30 września 2022). Wojna w Ukrainie doprowadziła do pogłębienia światowego kryzysu żywnościowego. „Wobec rosnącego braku bezpieczeństwa żywnościowego, ważnym priorytetem krajów UE jest wsparcie Ukrainy w eksporcie produkcji rolno-spożywczej, poważnie zakłóconym w wyniku rosyjskiej inwazji” (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Bezpieczeństwo żywnościowe i przystępność cenowa żywności*). Podjęte działania przez Unię Europejską umożliwiły wyeksportowanie ponad 14 milionów zbóż i nasion oleistych z Ukrainy. Odpowiedzią organizacji i jej państw członkowskich względem kryzysu żywnościowego na świecie jest: niesienie pomocy najbardziej potrzebującym, pomoc krajom rozwijającym się w rozpowszechnianiu zrównoważonej produkcji żywności, współpraca z partnerami światowymi, wsparcie wolnego handlu.

NATO wobec wybuchu wojny w Ukrainie

„Wielu specjalistów widzi w NATO gwaranta bezpieczeństwa i stabilizacji w Europie zagrożonej konfliktami wewnętrznymi na obszarze byłych państw socjalistycznych i byłego ZSRR” (Bierzanek, Symonides, 2004, s. 323). Po wybuchu wojny w Ukrainie, czekano na reakcje Sojuszu, który jako organizacja o charakterze militarnym, nie mógł pozostać obojętny. Tym bardziej, że rozpoczęcie przez Rosję ataku militarnego na terytorium Ukrainy było jednoznaczne, z zerwaniem stosunków Rosja–NATO, które zawierały się w dokumencie „Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych, współpracy i bezpieczeństwie między NATO i Federacją Ro-

syjską”. Podpisany w 1997 roku akt stanowił o współpracy, celem zachowania bezpieczeństwa w Europie. Określał też zasady i mechanizmy konsultacji między podmiotami (Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych...). NATO wyraziło pełne poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy w granicach uznawanych przez społeczność międzynarodową. Zaatakowany kraj nie jest członkiem Sojuszu, ale ściśle z nim współpracuje i zabiega o dołączenie do niego (w zbliżaniu się struktur natowskich pod granice Rosji upatruje się jednego z przyczynków inwazji). „Ukraina partycypuje w programie Partnerstwa dla Pokoju, jest także częścią Sił Odpowiedzi NATO. Uczestniczy w wielu misjach i bierze udział w ćwiczeniach wojskowych Sojuszu” (Olchowski, 2020, s. 1). Mimo ścisłej współpracy, Ukraina nadal nie może legitymować się uprawnieniami członka NATO. W związku z powyższym, organizacja nie jest zobowiązana zgodnie z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego do udzielenia pomocy. Podejmując wszelkie działania, mające na celu wspomaganie Ukraińców, NATO musi mieć na uwadze przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa członkom Paktu i zapobieganie dalszej eskalacji konfliktu, co znajduje potwierdzenie w słowach sekretarza generalnego – Jensa Stoltenberga „Nie jesteśmy częścią tego konfliktu. I mamy obowiązek zadbać o to, by nie rozprzestrzenił się poza Ukrainę, ponieważ byłoby to jeszcze bardziej niszczycielskie i niebezpieczne. Mogłoby się skończyć wojną w Europie, powodującą znacznie więcej ludzkiego cierpienia”. W 2014 roku, gdy Rosja zaatakowała Krym i zagroziła suwerenności Ukrainy, NATO zachowało się podobnie, przede wszystkim skupiając się na zapewnieniu bezpieczeństwa Europie. Mając na uwadze swój cel priorytetowy, organizacja i tym razem nie pozostała całkowicie bezczynna. Bezpośrednim następstwem inwazji było zwołanie dnia 25 lutego 2022 r. nadzwyczajnego wirtualnego szczytu szefów państw i rządów NATO, podczas którego potępiono zachowanie Federacji Rosyjskiej, zarówno uznanie przez nią Donieckiej Republiki Ludowej oraz Republiki Ługańskiej, jak i tym bardziej zbrojną inwazję na terytorium Ukrainy. Wezwano agresora do drogi dyplomacji. „NATO wzmocniło swoją obecność wojskową na wchodzie i zadeklarowało gotowość do zwiększenia potencjału na tych terenach. Zapowiedziano, że w gotowości znajdują się żołnierze, statki i samoloty, między innymi ponad 100 odrzutowców i 120 okrętów” (NATO, 2022, *Press briefing...*). Można wnioskować, że działanie to miało dwa cele. Pierwszym z nich była polityka odstraszenia, drugim przygotowanie militarne na ewentualny atak, na któreś z państw członkowskich. Z inicjatywy Prezydenta RP Andrzeja Dudy, również 25 lutego, odbyło

się także spotkanie Bukaresztańskiej Dziewiątki – przedstawicielei dziewięciu wschodnich państw natowskich, czyli Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji i Węgier, na którym członkowie zgodnie uznali, że priorytetem jest współpraca, a wsparcie dla walczącej Ukrainy najlepiej okazać pomocą humanitarną i przyjmowaniem rannych oraz uchodźców. Poparli także koncepcję wzmocnienia wschodniej flanki Sojuszu (Zespół w Polityce.pl, 2022, *Prezydent Duda po szczycie B9...*). NATO jako organizacja międzynarodowa, w odróżnieniu od UE nie nałożyła sankcji na agresora, ze względu ma swój odmienny od Unii charakter działalności. Przychylnie natomiast wypowiedziano się na temat sankcji nakładanych przez państwa należące do Sojuszu, ze szczególnym uwzględnieniem Niemiec, w odniesieniu do Nord Stream 2. Należy jednak podkreślić, że chociaż Pakt pozwala na te działania, nie są one podejmowane w ramach przynależności do organizacji. Dostawy broni przygotowywane przez państwa przynależne do Sojuszu są organizowane poza jego ramami. Nie chcąc prowokować agresora, NATO zapewniło, że nie rozmieści swoich sił na terytorium Ukrainy, oraz że nie stworzy strefy zakazu lotów w ukraińskiej przestrzeni powietrznej (European Parliament, 2022, *Russia's war on Ukraine...*). Działania podejmują także sojusznicy i państwa współpracujące z Paktem. Holandia zwiększyła siły NATO *Response Forces*. Wysłała się więcej żołnierzy do grup bojowych, między innymi na Litwę. W Bułgarii zwiększono liczbę myśliwców. Rada Północnoatlantycka jako najwyższy organ decyzyjny NATO, podjęła decyzję o aktywacji planów obronnych. Dowódcy wojskowi mieli w ten sposób zyskać większe uprawnienia z zakresu przemieszczenia i rozmieszczania potencjału NATO. Siły objęte planem mają być zdolne do działania w ciągu 2–3 dni. Inicjatywa miała głównie charakter prewencyjny i przygotowawczy. Działania podjęte przez Sojusz mają pozostać zapobiegawcze, proporcjonalne i nieprowadzące do eskalacji, a opierać się głównie na pomocy finansowej, wsparciu politycznym i dostarczaniu sprzętu militarnego przez kraje członkowskie.

Podsumowanie

Uwzględniając całość powyższych czynników i biorąc pod uwagę uwarunkowania sytuacji, oraz możliwości opisywanych organizacji w poruszanej sferze, należy stwierdzić, że inwazja Rosji na Ukrainę wywołała natychmiastową reakcję społeczności międzynarodowej. Członkowie or-

ganizacji międzynarodowych – UE i NATO – wyrazili swoje wsparcie i podejmują działania, aby nieść pomoc Ukrainie, jej obywatelom oraz ludziom, którzy zmuszeni byli opuścić państwo w obawie przed wojną. Obywatele Unii Europejskiej wykazali się solidarnością dla uchodźców oraz w większości potępiili działania Rosji w Ukrainie. Nieuzasadniona agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę przyczyniła się do rozpadu porządku międzynarodowego, spadku znaczenia Rosji jako partnera w stosunkach międzynarodowych. Unia Europejska jako organizacja o charakterze gospodarczo-politycznym, dysponuje szerszym zakresem możliwości w kierunku bezpośredniej ingerencji w system ekonomiczny Rosji (sankcje), niż NATO. Sojusz Północnoatlantycki podejmuje działania głównie w celu ochrony swoich państw członkowskich i polityki odstraszania. Podejmowane przez NATO inicjatywy nie są wymierzone w Rosję *sensu stricto*.

Analizując podjęty temat, zasadnym stało się uwzględnienie kontekstu prognostycznego dalszego zaangażowania NATO i UE. W tym celu zastosowano prognozę jakościową, opierającą się tu na metodzie wnioskowania czynnikowego. „Metoda ta polega na określeniu najbardziej prawdopodobnego kierunku zmian, przy pomocy analiz i obserwacji retrospektywicznych” (Wizimirska-Napora, 2021, s. 254–255). Obie organizacje, w najbliższej przyszłości, zapewne będą kontynuowały działania skupiające się na ochronie swoich państw członkowskich, nie stając się oficjalnie zaangażowanymi w konflikt. Prewencja pozostanie priorytetem, zwłaszcza w przypadku NATO, które za główny cel stawia ochronę przed eskalacją działań zbrojnych. Przystąpienie do konfliktu, pociągnęłoby za sobą także zaangażowanie armii państw-stron Paktu. UE od początku skupia się głównie na polityce sankcyjnej. Należy spodziewać się jej kontynuacji oraz silniejszych i bardziej dotkliwych restrykcji w sferach objętych już sankcjami. Może mniej skupić się na pomocy humanitarnej, która bardziej potrzebna była w momencie napływu pierwszych fal uchodźców do państw członkowskich.

Powyższa analiza wykazała, że działania UE i NATO przynoszą dla państwa ukraińskiego skutki w postaci m.in.: mentalnego wsparcia i wywierania presji na agresorze czy pomocy finansowej. Obie organizacje przychylnie patrzą i pomagają swoim państwom członkowskim w dostarczaniu sprzętu militarnego dla walczących Ukraińców (NATO) oraz odchodzenia od stosunków dyplomatycznych i gospodarczych z Rosją (UE). Obie organizacje międzynarodowe zostały postawione w wyjątkowo trudnej sytuacji. Wiele państw liczyło na ich znaczącą pomoc.

Tymczasem, głównie ze względu na to, że konflikt nie toczy się między państwami członkowskimi, zarówno UE, jak i NATO nie mogą oraz prawdopodobnie nie chcą (z obawy przed eskalacją wojny) wykorzystać pełnego wachlarza swoich możliwości. Wymierność skutków jakie dają podjęte działania będzie można realnie ocenić w niedalekiej przyszłości. Niemniej jednak eskalacja napięcia ze strony Rosji udowadnia, że sytuacja na wschodzie może mieć wiele scenariuszy, dlatego pozostaje otwartą kwestią dla badaczy tematu.

Bibliografia

- Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych, współpracy i bezpieczeństwie między NATO i Federacją Rosyjską, Bliżej NATO, „Biuletyn informacyjny Biblioteki Sejmowej”, rok 1 z. 4 (lipiec 1997), <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/nato/z4s5.html>, 14.11.2022.
- Aljazeera, *UN resolution against Ukraine invasion: Full text*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/unga-resolution-against-ukraine-invasion-full-text>, 19.10.2022.
- Anagnostopulu A., *Putin straszy bronią jądrową. Pytamy eksperta, czy to realny scenariusz*, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/putin-straszy-bronia-jadrowa-pytamy-eksperta-czy-to-realny-scenariusz/4e6snjw>, 23.10.2022.
- Bezpieczeństwo żywnościowe i przystępność cenowa żywności*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/food-security-and-affordability/>, 9.12.2022.
- Bierzanek R., Symonides J. (2004), *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa.
- Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami.
- European Parliament (2022), *Russia's war on Ukraine: NATO response*, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2022\)729380](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2022)729380), 14.12.2022.
- Karns M. P., Mingst K. A., Stiles K. W. (2015), *International Organizations, the politics and processes of Global Governance*, Londyn.
- Klimecki M. (2021), *Krym, Donieck, Ługańsk 2014–2015*, Warszawa, s. 179.
- Lenzu M. D., *Agresja wojskowa Rosji wobec Ukrainy: Rada nakłada sankcje na 26 osób i jeden podmiot*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/02/28/russia-s-military-aggression-against-ukraine-council-imposes-sanctions-on-26-persons-and-one-entity/>, 23.10.2022.
- Lenzu M. D., *UE przyjmuje pakiet sankcji w odpowiedzi na uznanie przez Rosję niekontrolowanych przez rząd obszarów w obwodzie donieckim i ługańskim*

na Ukrainie oraz na wysłanie wojsk do tego regionu, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/02/23/russian-recognition-of-the-non-government-controlled-areas-of-the-donetsk-and-luhansk-oblasts-of-ukraine-as-independent-entities-eu-adopts-package-of-sanctions/>, 23.02.2022.

Marek M. (2020), *Operacja Ukraina. Kampanie dezinformacyjne, narracje, sposoby działania rosyjskich ośrodków propagandowych przeciwko państwu ukraińskiemu w okresie 2013–2019*, Warszawa.

NATO, 2022 r., *Press briefing – Secretary General Jens Stoltenberg following an extraordinary meeting of the North Atlantic Council*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_192408.htm?selectedLocale=en, 29.11.2022.

Official Journal of the European Union, L 042I, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2022:042I:TOC>, 16.10.2023.

Olchowski J. (2020), *Ukraina – NATO: burzliwy związek*, „Komentarze IES”, nr 225.

Oprac. KRO, *Zachód odpowiada na groźby Rosji dotyczące broni nuklearnej. „Unicestwimy jej wojska”*, <https://www.money.pl/gospodarka/zachod-odpowiada-na-grozby-rosji-dotyczace-broni-nuklearnej-unicestwimy-jej-wojska-6822635822144352a.html>, 13.10.2022.

Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Sankcje UE wobec Rosji w sprawie Ukrainy od 2014 r.*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/#sanctions>, 13.12.2022.

Rada UE Komunikat prasowy 23 lutego 2022 „UE przyjmuje pakiet sankcji w odpowiedzi na uznanie przez Rosję niekontrolowanych przez rząd obszarów w obwodzie donieckim i ługańskim na Ukrainie oraz na wysłanie wojsk do tego regionu”, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/02/23/russian-recognition-of-the-non-government-controlled-areas-of-the-donetsk-and-luhansk-oblasts-of-ukraine-as-independent-entities-eu-adopts-package-of-sanctions/>, 14.12.2022.

Sankcje UE wobec Rosji w związku z inwazją na Ukrainę, https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_pl, 09.12.2022.

Słojewska A., *NATO nie zamknie nieba nad Ukrainą. Obawy przed eskalacją*, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art35813711-nato-nie-zamknie-nieba-nad-ukraina-obawy-przed-eskalacja>, 6.03.2022.

Stawarz N. (2022), *Majdan, Krym, wojna w Donbasie: historia Ukrainy 2014–2022*, <https://histmag.org/Majdan-Krym-wojna-w-Donbasie-historia-Ukrainy-2014-2022-23681>, 3.05.2022.

Store J., *Rada uzgadnia środki nadzwyczajne, by obniżyć ceny energii*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/09/30/council-agrees-on-emergency-measures-to-reduce-energy-prices/>, 30.09.2022.

Wesel B., *Putin i odstraszenie nuklearne NATO*, <https://www.dw.com/pl/putin-i-odstraszenie-nuklearne-nato/a-60941727>, 28.02.2022.

Wizimirski-Napora K. N. (2021), *Modelowanie rozwiązań konfliktów międzynarodowych w świetle rozważań nad bezpieczeństwem*, Poznań.

Zespół w Polityce.pl, *Prezydent Duda po szczycie B9: Padły ważne deklaracje. One będą prowadziły do poważnych sankcji wobec Rosji*, <https://wpolityce.pl/polityka/587226-prezydent-po-szczycie-b9-padly-deklaracje-ws-sankcji>, 14.12.2022.

The reaction of the European Union and NATO to Russian aggression in Ukraine

Summary

On February 24, 2022, Russia attacked Ukraine. An unprovoked, unjustified invasion is a manifestation of a security threat that has shattered peace in Europe and the world. The international community has condemned this heinous act including two international organizations NATO and the European Union. The first taking measures to prevent the spread of conflict and the second promoting cooperation and unity. NATO and the EU have shown unity and determination in their stance toward Russia's attack on Ukraine. The purpose of this paper is to analyze the response of the Union and NATO to the outbreak of war in Ukraine. In pursuit of the objective, the following research questions were posed: What decision and actions were taken by the European Union in the context of the outbreak of war in Ukraine? What decisions and actions has NATO taken in the context of the outbreak of war in Ukraine? Have the steps taken by both organizations been effective? In order to achieve the research objective, the following research methods will be used: institutional-legal analysis (when studying the legal acts issued by NATO and the EU in the framework of actions taken in the aspect of the war in Ukraine) decision-making method (study of the decision-making process), comparative method (compilation and comparison of the results of decisions and actions of the two organizations). The historical method will also be used. The article is divided into subsections. The first describes the history of the conflict between Russia and Ukraine since 2013, when Ukraine got the chance to strengthen cooperation with the European Union. The second subsection addresses the EU's response, which has focused in imposing sanctions and humanitarian aid. The third subsection is devoted to NATO's actions in the context of the outbreak of war in Ukraine. A forecasting theme for the organization's future activities was also raised. Scientific literature, press releases and journalistic articles were used in the deliberations. The conclusions of the study generate a picture of a united and unanimous international arena opposing Russia's actions. The EU is taking more numerous actions, as dictated by the nature of the organization. By the further expansion of the Russian army, despite the steps taken by NATO and the EU, there is concern about a decline in public confidence in these organizations.

Key words: Ukraine, war, NATO, European Union, sanctions, support

Informacja o autorach

Aleksandra Mazurek [alemaz6@st.amu.edu.pl] – studentka II roku studiów magisterskich na kierunku bezpieczeństwo narodowe, na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przewodnicząca Koła Naukowego Bezpieczeństwa i Obronności oraz członkini Koła Naukowego Historii Najnowszej. Zainteresowania naukowe koncentrują się wokół polityki bezpieczeństwa, a także partycypacji politycznej i praw kobiet.

Maja Widzińska [majwid@st.amu.edu.pl] – ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na kierunku stosunki międzynarodowe. Obszar zainteresowań: organizacje międzynarodowe, ochrona środowiska, polityka klimatyczna i zmiany klimatyczne, historia ubiegłego wieku.

